
OBSAH

Úvod: Jak pracovat s touto učebnicí.....	9
1 Společnost a sociologie	11
Uvedení do problému	11
1.1 Společnost jako předmět sociologie.....	12
1.1.1 Myšlenky osvícenství	12
<i>Exkurz 1 Temné stránky osvícenství.....</i>	<i>14</i>
1.1.2 Tradiční versus moderní společnost	15
1.1.3 Tři charakteristiky moderních společností.....	16
1.1.3.1 Rozpor mezi kapitalismem a demokracií	17
1.1.3.2 Veřejná a soukromá sféra moderní společnosti	20
1.1.3.3 Účelově racionální organizace moderních společností	22
1.2 Sociologie jako věda o společnosti.....	26
<i>Exkurz 2 Jak se sociologicky dívat na život.....</i>	<i>27</i>
1.2.1 Sociologie versus zdravý rozum	27
1.2.2 Multiparadigmatičnost sociologie.....	30
1.2.2.1 Sociologická dilemata a paradigmatata	31
1.2.2.2 Odlišnost národních sociologií	35
1.2.3 Funkce sociologie.....	37
1.2.4 Základy sociologického poznávání: teorie a metoda.....	39
1.3 Základní problémy moderních společností.....	41
Shrnutí	42
Kontrolní otázky	42
Kde se můžete dozvědět více?	42
2 Zakladatelé sociologie.....	43
Uvedení do problému	43
2.1 August Comte: sociální statika a dynamika.....	44
2.1.1 Pozitivismus	44
2.1.2 Osvícenské ideje	45

2.1.3	Statika a dynamika společnosti.....	46
2.1.4	Zákon tří stadií vývoje lidského ducha (lidského rozumu).....	47
	<i>Ukázka z díla: Comte o výchově a morálce</i>	48
2.2	Émile Durkheim: dělba práce a solidarita	49
2.2.1	Sociologismus	49
2.2.2	Dělba práce a společenská solidarita	50
2.2.3	Abnormální formy dělby práce	51
2.2.4	Anómie a sebevražda	53
	<i>Ukázka z díla: Durkheim o společnosti a jednotlivci</i>	56
2.3	Karel Marx: nenaplněné proroctví zániku kapitalismu.....	57
2.3.1	Dialektický historický materialismus	57
2.3.2	Kritika kapitalismu, odcizení člověka.....	58
2.3.3	Kapitalistický výrobní způsob.....	59
	<i>Exkurz 3 Co mohl vidět Marx</i>	61
2.3.4	Analýza vykořisťování: pracovní teorie hodnoty a nadhodnoty.....	63
2.3.5	Nenaplněné proroctví versus stále platné poznatky	64
	<i>Ukázka z díla: Marx o společnosti a společenské bytosti</i>	65
2.4	Max Weber: postupná racionalizace společnosti	67
2.4.1	Rozumějící sociologie.....	67
2.4.2	Sociální jednání	68
2.4.3	Mocenská autorita a její legitimita	69
2.4.4	Legální panství a byrokracie	71
2.4.5	Racionalismus a kapitalismus.....	73
	<i>Ukázka z díla: Weber o výchově a vzdělání</i>	76
	Shrnutí	76
	Kontrolní otázky	78
	Kde se můžete dozvědět více?	78
3	Evropské sociologické teorie.....	79
	Uvedení do problému	79
3.1	Kritická teorie frankfurtské školy	81
3.1.1	Herbert Marcuse: hledání normy spravedlivé společnosti	81
3.1.1.1	Jak by měla vypadat společnost?	82
3.1.1.2	Kdo vybuduje spravedlivou společnost?	83
3.1.2	Erich Fromm: společenský charakter člověka	84
3.1.2.1	Krach nadějí industrialismu.....	84
3.1.2.2	Dva způsoby existence člověka	85
	<i>Ukázka z díla: Fromm o štěstí a lidských potřebách</i>	87
3.1.2.3	Podmínky pro změnu člověka: nová věda o člověku.....	88

3.1.3	Jürgen Habermas:	
	nové hledání normy spravedlivé společnosti	89
3.1.3.1	Diagnóza moderní společnosti:	
	kolonizace životního světa	89
3.1.3.2	Životní svět a komunikativní jednání	90
3.1.3.3	Má náš svět ještě naději?	92
3.2	Karl Mannheim: analýza ideologií	93
3.2.1	Sociologie vědění	93
3.2.2	Kolektivní nevědomí kolektivního subjektu	95
3.2.3	Korespondence mezi bytím a vědomím	95
3.2.4	Mannheimův pojem ideologie	96
	3.2.4.1 Partikulární pojem ideologie	96
	3.2.4.2 Totální pojem ideologie	97
3.2.5	Metoda sociologie vědění	97
	3.2.5.1 Tři metody sociologie vědění	98
3.3	Alfred Schütz: každodenní svět	98
3.3.1	Fenomenologická sociologie	99
	3.3.1.1 Schützova fenomenologická ontologie	
	každodenního života	100
	3.3.1.2 Schützova fenomenologická metodologie	102
3.3.2	Konstrukce prvního a druhého stupně	102
3.3.3	Základní principy Schützovy fenomenologie	104
3.4	Ralf Dahrendorf: hledání řádu ve světě bez opor	105
3.4.1	Třídní konflikt ve společnosti práce	105
3.4.2	Konflikt o rozdělení životních šancí	
	ve společnosti informací	106
	<i>Ukázka z díla:</i>	
	<i>Dahrendorf o meritokratické společnosti vědění</i>	110
3.4.3	Aplikace Dahrendorfovy analýzy společnosti informací	111
3.5	Pierre Bourdieu: reprodukce sociálních nerovností	111
3.5.1	Teorie společnosti: model sociálního prostoru	112
3.5.2	Třídní habitusy a třídní životní styly	114
3.5.3	Vzdělávací systém	115
3.5.4	Aplikace teorie P. Bourdieua	117
3.6	Anthony Giddens: proměňující se svět	117
3.6.1	Teorie společnosti: dvojité struktury	118
3.6.2	Vybavenost aktéra: tři úrovně psychiky	119
3.6.3	Jak se žije v moderním světě?	121

Shrnutí	122
Kontrolní otázky	123
Kde se můžete dozvědět více?	124
4 Americké sociologické teorie	125
Uvedení do problému	125
4.1 Strukturální funkcionalismus	127
4.1.1 Talcott Parsons: model integrované společnosti	127
4.1.1.1 Morálka jako zdroj integrace společnosti	127
4.1.1.2 AGIL model	128
4.1.1.3 Stratifikace společnosti a legitimizace ekonomických nerovností	129
<i>Příběh o strukturálním funkcionalismu pro Evropany I</i>	131
4.1.1.4 Procesy integrace společnosti	133
4.1.2 Robert K. Merton: dezintegrovaná společnost	134
<i>Příběh o strukturálním funkcionalismu pro Evropany II</i>	134
4.1.2.1 Morálka jako zdroj dezintegrace společnosti	135
4.1.2.2 Rolové konflikty	137
4.1.2.3 Negativní aspekty byrokracie	139
4.1.2.4 Nezamýšlené důsledky záměrného sociálního jednání	141
<i>Ukázka z díla:</i> <i>Merton o vlivu výchovy v rodině na deviantní chování</i>	143
4.1.3 Aplikace strukturálního funkcionalismu	143
4.2 Interakcionismus	146
4.2.1 Florian W. Znaniecki a William I. Thomas: situace definovaná lidmi	147
4.2.1.1 Humanistický koeficient	147
4.2.1.2 Definice situace	148
4.2.1.3 Sebenaplnující se proroctví	149
4.2.2 George H. Mead: osobnost a sociální skupina	151
4.2.2.1 Sociální behaviorismus	151
4.2.2.2 Dvě stadia socializace	152
4.2.2.3 Self a společnost	153
4.2.3 Herbert Blumer: společnost jednajících lidí	154
4.2.3.1 Symbolický interakcionismus	154
4.2.3.2 Přidělování významů: proces interpretace	154
4.2.3.3 Blumer a proměnlivá společnost	156
<i>Ukázka z díla: Blumer o společnosti jednajících lidí</i>	157

4.2.4	George C. Homans: člověk a naučené chování.....	158
4.2.4.1	Teorie směny a behaviorismus	158
4.2.4.2	Konstanty lidského chování.....	159
4.2.4.3	Sociální učení	159
4.2.5	James S. Coleman: rozumná společnost.....	161
4.2.5.1	Teorie racionální volby	161
4.2.5.2	Sociální interakce mezi individui	162
4.2.5.3	Sociální interakce uvnitř skupiny a mezi skupinami.....	162
4.2.6	Aplikace interakcionismu.....	165
4.3	Fenomenologická sociologie po Alfredu Schützovi	168
4.3.1	Harold Garfinkel: všední život v obyčejné společnosti	168
4.3.1.1	Etnometodologie.....	168
4.3.1.2	Praktické činnosti a praktické sociologické uvažování.....	169
4.3.2	Erving Goffman: společné jednání	171
4.3.2.1	Dramaturgická sociologie	171
4.3.2.2	Definice situace	172
4.3.2.3	Fasáda a idealizace představení: interakční řád	172
4.3.2.4	Herec a socializovaná postava	174
4.3.2.5	Odstup od role.....	175
4.3.2.6	Stigmatizovaná identita.....	176
4.3.3	Peter L. Berger a Thomas Luckmann: sociální konstrukce reality	177
4.3.3.1	Sociologie vědění	177
4.3.3.2	Společnost je výtvozem člověka a přesto je objektivní realitou	178
4.3.3.3	Člověk je výtvozem společnosti	181
4.3.3.4	Problém zvěcnění (reifikace) sociální reality	183
4.3.3.5	Co znamená sociální konstrukce	183
	Shrnutí	184
	Kontrolní otázky	185
	Kde se můžete dozvědět více?	186
5	Problémy moderní společnosti optikou sociologie	187
	Uvedení do problému	187
5.1	Sociální důsledky proměn kapitalismu	188
5.1.1	Modernizace konfliktu a rozpad třídní struktury a solidarity	190

5.1.2 Oddělení práce a kapitálu.....	192
5.1.3 Globalizace a lokalizace.....	194
<i>Ukázka z díla: Bauman o globálních lidech mimo řád</i>	<i>196</i>
5.1.3.1 Regionalizace v globálních časech.....	197
5.1.4 Postzaměstnanecká společnost.....	199
5.2 Demokracie a účelová racionalita.....	200
5.2.1 Politika třetí cesty versus politika svobody.....	201
5.2.1.1 Giddens a demokratizace veřejné sféry a rodiny	201
<i>Ukázka z díla: Giddens o politice třetí cesty</i>	<i>203</i>
5.2.1.2 Dahrendorf a cesta k otevřené společnosti.....	204
5.2.2 Krize sociálního státu	207
5.2.2.1 Čím je rozvracen sociální stát?	207
5.2.3 Vývoj správy moderních společností.....	209
5.2.3.1 Sociologické teorie byrokracie.....	210
5.2.4 Veřejná správa jako sociologický problém.....	212
5.2.5 Participace občanů na veřejné správě.....	214
5.3 Institucionalizace.....	216
<i>Ukázka z díla: Parsons o institucích.....</i>	<i>217</i>
5.3.1 Sociální kontrola a socializace.....	218
5.3.2 Sociální deviace a korupce	219
5.4 Hodnotový systém společnosti a legitimita.....	221
<i>Ukázka z díla: Bauman o morálce a účelové racionalitě.....</i>	<i>222</i>
5.4.1 Sociální soudržnost jako základní hodnota společnosti.....	223
Shrnutí	225
Kontrolní otázky.....	225
Kde se můžete dozvědět více?	226
 Závěr	 227
 Doporučená literatura.....	 229
 Použitá literatura	 231
 Rejstřík jmenný a věcný.....	 235
 Ediční poznámka.....	 239